

TISKOVÁ ZPRÁVA 16. 6. 2022

Historici ÚSTR navštívili své kolegy na Ukrajině

Představitelé Ústavu pro studium totalitních režimů (ÚSTR) Anna Chlebina, Adam Hradilek a Jaroslav Formánek v minulých dnech navštívili partnerské instituce na Ukrajině. Cílem jejich návštěvy bylo nejen vyjádření solidarity v boji s ruským agresorem, ale i podepsání smlouvy o spolupráci s kyjevským Centrálním státním archivem občanských sdružení Ukrajiny (CDAGO) a setkání se zástupci dalších spolupracujících institucí.

*„ÚSTR ve spolupráci s ukrajinskými partnery, Katedrou kybernetiky Západočeské univerzity v Plzni a za finanční podpory Ministerstva kultury ČR již řadu let digitalizuje dokumenty sovětských bezpečnostních složek na Ukrajině týkajících se represí krajanů a československých občanů. Získané spisy i další výstupy uveřejňuje v rámci projektu **Čechoslováci v Gulagu. Dokumentace politických represí v SSSR na webových stránkách cechoslovacivgulagu.cz,**“ říká jeden z garantů projektu Adam Hradilek.*

Nová smlouva navazuje na podpis podobné dohody mezi ÚSTR a Státní archivní službou Ukrajiny podepsanou na Ministerstvu zahraničních věcí v Praze před dvěma lety za účasti ministrů obou zemí. Cílem smlouvy s méně známým archivem CDAGO je digitalizace prvních 150 spisů NKVD vedených na členy české komunity na Ukrajině, které archiv dohledal během rešerše jedné pětiny fondů v minulém roce (prošel 12 000 z 50 000 spisů). Kromě vyšetřovacích spisů obětí sovětského režimu archiv obsahuje i materiály partyzánských skupin, které operovaly za 2. světové války v Československu. Během osobního setkání se zástupci CDAGO došlo k předání prvních 50 spisů, které v archivu naskenovali v průběhu května.

Podpis nové smlouvy v Kyjevě zaštil svou přítomností velvyslanec ČR Radek Matula, který spolu s kolegy na velvyslanectví již řadu let poskytuje historikům ÚSTR širokou podporu nejen v rozsáhlém digitalizačním projektu, ale i v připomínání obětí sovětských represí.

Setkání v archivu v Kyjevě ve středu 15. června 2022 se za ukrajinskou stranu zúčastnila Olha Bažan, ředitelka CDAGO, a Anatolij Chromov, ředitel Státní archivní služby Ukrajiny, díky jehož podpoře došlo k zahájení digitalizace dokumentů ve Státním archivu zakarpatské oblasti a ke zveřejnění již tisíce případů.

Kromě zmíněných představitelů ukrajinských archivů zaměstnanci ÚSTR jednali s vedením Muzea historie Ukrajiny za druhé světové války v Kyjevě, pracovníky Katedry archivnictví v Národní univerzitě T. Ševčenka a kolegy archiváři v Ivano-Frankivsku. Během služební cesty navštívili rovněž Buču a Irpiň, kde vzdali hold obětem ruské agrese.

V rámci projektu **Čechoslováci v Gulagu** bylo zveřejněno již nespočet svědectví, dokumentů, fotografií a článků, aktuálně v pondělí 13. června třetí velká část materiálů týkajících se transportů Židů do Niska nad Sanem. *„Význam zveřejněných vyšetřovacích spisů spočívá hlavně v tom, že se z nich dozvídáme informace o konkrétních osudech účastníků transportů, o nichž prameny doposud zpravidla mlčely. Takových nezmapovaných životních příběhů byly stovky. Současně se snažíme, na základě analýzy početnějšího vzorku materiálů, zodpovědět i některé z dosud neobjasněných otázek, které se týkají například složení a organizace jednotlivých transportů do Niska. Mám na mysli zejména transporty z Katovic, v nichž bylo vyvezeno až kolem dvou set Židů z československé části Těšínska,“* vysvětluje další z historiků zapojených do projektu Jan Dvořák.

Andrij Kohut, ředitel Archivu HDA SBU, odkud ÚSTR v posledních letech získal tisíce spisů NKVD-KGB k represím krajanů v SSSR, během setkání ve Lvově prohlásil: *„Spolupráce českých a ukrajinských institucí při dohledání a digitalizaci spisů židovských uprchlíků z nacisty okupovaných území v letech 1939-1940 přináší možnost obnovit památku jmen obětí obou totalitních režimů, ale také ilustrovat skutečnou politiku Sovětského svazu v první fázi 2. světové války vůči nacistickému Německu a pronásledovaným osobám, které z něj utekli a místo ochrany ze strany Sovětů se dočkali otrocké práce v Gulagu.“*